

В. М. ЗАРУБА

ПОЛКИ, СОТНІ ТА СТАРШИНА ГЕТЬМАНИЩИНІ

Д О В І Д Н И К

Дніпро / ЛІРА / 2017

ПОЛКОВИЙ УСТРІЙ ГЕТЬМАНЩИНИ

БИХОВСЬКИЙ ПОЛК [див. *Білоруський*].

БІЛОРУСЬКИЙ ПОЛК (1654–1659). Козацький рух на білоруські землі поширився ще наприпочатку 1648 року. На лівобережжі і правобережжі білоруського Подніпров'я утворилися козацькі сотні і полки. Зокрема: *Могильовський* полк, на чолі з отаманом Кривошапкою у 1648 році, 1652 року існував *Мозирський* козацький полк, антипольським рухом у Могильові в 1654–1655 рр. керував шляхтич Костянтин Поклонський, *Биховський* полк, який у 1654–1659 рр. очолював Данило Виговський. У червні 1654 р. у Білорусь рушило військо наказного гетьмана Івана Золотаренка. Воно звільнило від польських гарнізонів Речицю, Стрешин, Злобин, Рогачев, Гомель, Чичерськ, Новий Бихов. Напрвесні 1655 р. були зайняті північні райони зі Старим Биховим. Саме під час облоги Старого Бихова (жовтень 1655 р.) загинув і наказний білоруський гетьман Іван Золотаренко.

Богдан Хмельницький призначав на Білорусь полковників: у Чауси Матвія Старинського (1655), у Могильов Івана Нечая (29 січня 1656 р.), брата брацлавського полковника Данила Нечая. Іван Нечай підписував універсали як «полковник білоруський, могилівський і гомельський». Центром цього військово-адміністративного формування від 1656 р. стало місто Чауси (нині місто Могильовської області), а тому й полк певний час іменувався *Чауським*. Одночасно у 1655 р. своїм указом Олексій Михайлович створив тут Биховське, Метиславське та Могильовське воеводства Московського царства.

Лев Окиншевич, Іван Крип'якевич та деякі сучасні дослідники вважають, що Білоруський [Чауський] полк був васальним державним утворенням Війська Запорозького і стояв щодо України в такому ж типі зв'язку, в якому сама Україна стояла до Росії-Москви. Територія полку знаходилася на межі Вітебського, Мінського та Мстиславського воеводств Речі

Посполитої і обіймала села та міста від Могильовщини до Мозирщини і Гомельщини. Але вона не була сталою і змінювалася у зв'язку з протидією московських воєвод козацькому устрою. Як і українські полки, він був поділений на сотні, що були військовими і адміністративно-територіальними одиницями. Його очолював полковник, котрий, підкреслюючи національно-державний характер свого утворення, називався «полковником білоруським». Як і в Гетьманщині полковнику допомагала полкова старшина, сотники. Восени 1656 р. полк мав 21 сотню. Зберігся і список їхніх сотників. Зокрема Перша Могильовська сотня (сотник у 1656 році Мишків Іван), Друга Могильовська (Чорноглод, 1656), Кричевська (Котович Корній, 1661), Уланівська (Васьковський Яцик, 1656), Чауська (Старинський Матвій, 1655; Боярський Олекса, 1656; Корній, 1656; Крюковський Михайло, 1657). Сотниками інших сотень названо Котла Івана (1656), Дериглаза Гаврила (1657), Мурашка Дениса (1656), Будкевича Яна-Адама (1658), Нечая Юрія (1659).

Білоруський полк сусідив з волостями Мінського, Вітебського та Мстиславського воеводств Речі Посполитої, Чернігівським, Ніжинським (Стародубською його автономією) та Київським полками Гетьманщини. Сотенними містами від 1656 до 1659 рр. у документах значаться такі села та міста нинішньої Гомельської та Могильовської областей Республіки Беларусь: Акуліно, Білявичі, Богородиця, Бродиничі, Вербіж, Гомель, Гори, Городенка, Заболоття, Заозеро, Кричів, Межово, Могильов [було три сотні], Новий Бихов, Пропойск, Радомисль, Рясна, Рогоза, Святозеро, Слизьке, Смоляни, Уланів, Чауси, Чериків, Чичерськ. Полковий центр, крім Чаусів, знаходився в Новому Лупулові, Новому Бихові, Старому Бихові (всі тепер на території Могильовської області), Гомелі, Могильові (обласні центри Беларусі).

Юрій Хмельницький, підписавши Переяславські статті 1659 р., відмовився від претензій козацького гетьманату на білоруські території, поступившись ними Москві. Тому у грудні 1659 року територію полку остаточно інкорпоровано Москвою, а Івана Нечая заслано до Сибіру. У 1661 р. була спроба відновити полк, але невдала.

Полковники: Кривошапка (1648). Золотаренко Іван (1654). Старинський Матвій (1655, н.). Нечай Іван (1655–1659). Дорошенко Іван (1656, н. у Новому Бихові). Бутко Филімон (1656, н. у Мінському повіті). Виговський Данило (1658–1659, у Бихові). Чичерський Іван (1659, н. у Чечерську). Золотаренко Василь (1661).

БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ПОЛК (1648–1674; 1702–1712). Полк належить до найдавніших козацьких військово-адміністративних формувань. Існував ще в першій половині XVII століття. У той час Білоцерківський козацький полк Речі Посполитої очолювали полковники Люторенко Яцина, Дацько (1632), Клиша Яків [Васильович] (1632–1637), Сакун Василь (1637–1638), а від 1638 р., згідно з «Ординацією», Станіслав Канівський. З початком повстання Б. Хмельницького білоцерківське козацтво взяло у нього участь і полк став складовою частиною Війська Запорозького. На його території сформувалося фактично два полки – Білоцерківський (2214 козаків) і Павлоцький (776 козаків). Останній очолював полковник Іван Куцевич-Миньківський. Але за Зборівською угодою 1649 р. їхні сотні об'єднали в один Білоцерківський полк (2990 козаків). Щоправда, після Білоцерківської угоди, восени 1651 р., він таки розділювався на два – Павлоцький став самостійним підрозділом. Полковим центром у 1648–1674 рр. було місто Біла Церква, – нині районний центр Київської області. А від 1674 і до 1677 р. містечко Богуслав, тепер теж районний центр Київської області. Очолював полк у 1676–1677 рр. Григорій Коровка-Вольський.

Заруба В. М.

3-35 Полки, сотні та старшина Гетьманщини : довідник / В. М. Заруба. – Д. : ЛІРА, 2017. – 620 с.

ISBN 978-966-383-887-8

У пропонованому довіднику репрезентовано полки і сотні козацько-гетьманської України та їхню адміністративно-територіальну історію. А також подано персональний склад урядової та неурядової полково-сотенної і генеральної старшини.

Для істориків, краєзнавців, усіх шанувальників української минувшини.

УДК 94(477.63)-058.232
ББК 63.3(4УКР-4ДНІ)-282.5

На обкладинці: печатка гетьмана Івана Мазепи (козак із мушкетом). – Срібло, позолота, 1708 р.

На титульному аркуші: печатка Малоросійського приказу (під покровом царського орла козацька старшина обирає гетьмана). – Срібло, 1686 р.

ISBN 978-966-383-887-8

© В. М. Заруба, 2017
© ЛІРА, 2017

Полк охоплював територію Білоцерківського староства Київського воєводства, котре до 1648 року було королівщиною, тобто державною власністю. Межував з Київським, Канівським, Корсунським, Уманським та Кальницьким полками.

За Зборівським реєстром 16 жовтня 1649 року козаки полку розписувалися не за сотнями і сотенними територіями на чолі з сотниками, а прикріплювалися до містечок у різній кількості – від 19 осіб до 1044. Всього нараховувалося 23 підрозділи загальною кількістю 2990 козаків. За місцями дислокації і кількістю особового складу розподіл полку був таким: Антонів – 70 козаків; Бишів – 69; Біла Церква – 1044; Боярка – 30; Брусилів – 19; Вільня – 19; Вільховець – 100; Водотіїв – 22; Войташівка – 39; Германівка – 100; Дідищина – 50; Івниця – 50; Кам'яний Брід – 30; Карабчіїв – 20; Коростишів – 90; Павлоч – 100; П'ятигори – 122; Рожів – 50; Сквиря – 30; Торчиця – 100; Фастів – 100; Ходорків – 48; Чорна Кам'янка – 688.

Дідищина і Рожів були зруйновані шляхтою у 1651–1653 рр. У 1654 році згадуються сотенні підрозділи також у Тараші, Насташці, Ківшуватій, Лісовичах, Ольшаниці, Синяві, Ставищах, Трилісах, Шавулісі, Білій Церкві, Боярці, Бишеві, Кам'яному Броді, Вільховці, Чорнім Кам'янци, Рокитному, Германівці та Фастові. Всього полк мав тоді 3048 козаків і 22 сотні.

Згідно з присяжними списками 1654 року до Павлоцького полку відійшли містечка Павлоч, Антонів, П'ятигори, Сквиря, Торчиця, Карабчіїв, Ружин, Володарка, Лобачів.

Від 1663 і до 1674 років полк змінював територію і сотенний склад, знаходячись під юрисдикцією правобережних гетьманів Павла Тетері (1663–1665) та Петра Дорошенка (1665–1674). Вхпив до віласта останнього у 1668–1674 рр. За Андрусівською угодою 1667 р. мав відійти до Речі Посполитої. Після захоплення у 1674 р. за Журавненською угодою території Білоцерківщини поляками Білоцерківський полк занепадає, а населення масово виселялося на Лівобережжя. Хоча як військовий підрозділ у складі гетьманату П. Дорошенка він протримався до 1676 року, коли був ліквідований і в такій якості. Відновити полк у 1681 р. намагався пропольський гетьман Степан Куницький, проте зазнав невдачі. Від 1702 р. і до 1712 р. Білоцерківським називався також колишній Фастівський полк,

коли його центр перемістився до Білої Церкви (у 1702 р.).

У 1712 році, після Прутського миру Росії з Туреччиною, Білоцерківський (Фастівський) полк було ліквідовано, а козаків на чолі з полковником А. Танським переведено на Лівобережжя і розселено в тамтешніх полках і сотнях. Основна їхня маса осіла в Батуринській сотні Ніжинського полку та Сміленській сотні Лубенського полку.

Полковники: Козьма [Фрідрікевич] Самійло Фрідріхович (1648). Хмеленко Ярема (1648). Гирия Іван (1648–1649). Попович Іван (1649). Громика Михайло (1649–1651). Курманчук Самійло (1651, н.). Москаленко Сава (1651, н.). Клиша Яків Васильович (1653). Козьма Самійло Фрідріхович (1653). Половеч Семен (1653–1654). Гирия Данило (1654, н.). Положний Матвій (1654, н.). Клиша Яків (1654, н.). Люторенко Яків (1654, н.). Москаленко Макар (1654–1655). Москаленко Сава (1654, н.). Гирия Данило (1655, н.). Половеч Семен (1656). Люторенко Яків (1656). Сулима [Сулименко] Іван Іванович (1657). Люторенко Яків (1658). Кравченко Іван (1658–1660). Половеч Семен (1658, н.). Деркач Тиміш (1660, н.). Данило (1660). Кравченко Іван (1661). Харко (1662). Кравченко Іван (1663). Фридрикевич [Козьма] Самійло Фрідріхович (1664). Тарасенко Андрій (1664–1665). Кульган Яків (1665). Бутенко Степан (1667–1671). Макуха Гнат (1672–1673). Мокієвський (1673). Дорошенко Григорій Дорофійович (1673–1674). Бутенко Степан (1674–1675). Макуха Гнат (1676). Куницький Степан (1681). Палій [Гурко] Семен Пилипович (1702–1704). Омеляненко Михайло Омелянович (1704–1708). Гамалія Антон (1708–1709). Палій Семен (1709–1710). Танський Антон Михайлович (1710–1712).

Із полкової старшини за 1638 і 1654 рр. відомі: *обозний* Полежай Іван (1654); *судди* – Яків Клиша (1654), Полежай Матвій (1654); *осавули* – Коробченко Мусій (1638), Матушкевич Леонтій (1641), Осип Григорович (1654), Ющенко Яким (1654); *хорунжий* – Гречаник Петро (1641).

БОГУСЛАВСЬКИЙ ПОЛК (1685–1712). Утворений у 1685 р. як військовий підрозділ і адміністративно-територіальна одиниця правобережного козацтва у складі Речі Посполитої, згідно з королівським привілеєм за участь у Віденській бит-

ві 1683 р. Складався з території колишніх сотень Білоцерківського, Київського та Канівського полків, яку було включено до складу Речі Посполитої після Андрусівського перемир'я 1667 р. та Вічного миру 1686 р. Адміністративний центр містився у місті Богуслав (тепер райцентр Київської області). Сотенні містечка: Богуслав (полкова сотня), Медвин, Ситники, Стеблів, Ставище. *Полковник* – Самусь Самуїл Іванович (1685–1712), – з 1693 р. також наказний гетьман, який у 1704 р. здав гетьманські клейноди І. Мазепі, що став іменуватися гетьманом обох сторін Дніпра. Наказним у 1709 р. був Кандиба Андрій Федорович. Полк ліквідовано на початку 1712 р. після Прутського миру Росії з Туреччиною. Козаків виселено на Лівобережжя та Слобожанщину за угодою між Росією й Польщею.

БОРЗНЯНСЬКИЙ ПОЛК (1648–1649; 1654–1655). Утворився на початку Визвольної війни на території Борзнянської волості Чернігівського повіту Чернігівського воєводства з центром у полковому місті Борзна (нині районний центр Чернігівської області). Його організатором і першим полковником став Петро Михайлович Забіла (1648–1649), який згодом, у 1669–1685 рр., був також генеральним обозним. Сотенними центрами були Борзна, Івангород, Сиволож, Бахмач, Оленівка, Батурин, Конотоп, Короп та Глухів. За Зборівською угодою 1649 року полк ліквідували, а територію включили до складу Чернігівського полку. У 1654 р. Борзнянський полк відновлено, а наступного 1655 р. знову ліквідовано, а територія і особовий склад приєднані до Ніжинського полку. У 1654–1955 рр. на посаді полковника перебував Петро Михайлович Забіла. Після нього, того ж 1655 року, полк очолював Самійло Курбацький. До складу полку у 1654–1655 рр. входили п'ять сотень: Бахмацька, дві Борзнянські, Кустівська та Новоміська.

БРАЦЛАВСЬКИЙ ПОЛК (1648–1676; 1685–1712). Утворений 1648 року з центром у місті Брацлав (тепер селище міського типу Брацлав Немирівського району Вінницької області) на території основної частини Брацлавського воєводства Речі Посполитої. Межував з Молдавським князівством, татарським степом, Річчю Посполитою, а також з Кальницьким та Уманським полками Війська Запорозького. Сотенні центри розташовувалися у містечках понад Кучманським

шляхом, для перетину татарських вторгнень на Поділля, Галичину і Волинь, у межиріччі Південного Буга та Дністра. Нині це повністю або частково Бершадський, Тульчинський, Немирівський, Тиврівський, Крижопільський, Гросянецький, Томашпільський, Піщанський, Шаргородський, Могилів-Подільський, Чечельницький та Ямпільський райони Вінницької області, та частково територія Хмельницької області.

Сотенними містами в часи Хмельниччини були Брацлав, Браїлів, Буша, Красне, Тульчин, Клебань, Райгород, Вільшанка, Вербка, Гарячківка, Тимонівка, Олександрівка, Яланець, Ямпіль, Шаргород, Мурафа, Соколівка, Станіславчик, М'ястківка [Городківка], Лучинець, Багланівка, Чечельник, Комаргород, Чернавіч.

Всього за Зборівським реєстром 16 жовтня 1649 р. Брацлавський полк мав 2655 козаків, 22 сотні та відповідних сотників. А саме: 1. Райгородська сотня – сотник Отаманенко Степан (189 козаків); 2. Тульчинська – Стороженко Михайло (99 козаків); 3. Клебанська – Мишута Матвій (70 козаків); 4. Краснянська – Лата Григорій (280 козаків); 5. Браїлівська – Шпаченко Роман (49 козаків); 6. Вільшанська – Мурза Дмитро (50 козаків); 7. Вербська – Стрілець Хома (40 козаків); 8. Гарячківська – Єремія (99 козаків); 9. Тимонівська – Махаринський Михайло (110 козаків); 10. Олександрівська – Гуминський Андрій (78 козаків); 11. Яланецька – Швайківський Захар (59 козаків); 12. Ямпільська – Олександренко Іван (98 козаків); 13. Шаргородська – Іван (60 козаків); 14. Мурахівська – Мшенко Павло (100 козаків); 15. Станіславська – Василь (80 козаків); 16. М'ястківська – Зеленський Михайло (258 козаків); 17. Лучинецька – Юхно (82 козаки). 18. Багланівська – Білоченко Степан (208 козаків); 19. Чечельницька – Дмитренко Андрій (146 козаків); 20. Комаргородська – Коровка Андрій (85 козаків); 21. Чернавецька – Новоміський Гаврило (196 козаків); 22. Брацлавська [полкова] – Дрозденко Василь (219 козаків).

До 1654 року кількість сотень Брацлавського полку скоротилася наполовину – до 12. Після Білоцерківської угоди 18 вересня 1651 р. і втрачті Військом Запорозьким західних територій на користь Речі Посполитої, були ліквідовані сотні в Браїлові, Гарячківці, Комаргороді, Лучинці, Мурафі, Райгороді, Станіславчику, Шаргороді, Яланці та Ямполі. Зміни-

ли центри сотенного правління Краснянська сотня (на Соколівку) та Чернавецька сотня (на Бушу).

В умовах Руїни, в часи гетьманування І. Виговського, Ю. Хмельницького, П. Тетері та П. Дорошенка, змінювалися чисельність, територія та сотенний склад полку. 1665 р. він частково увійшов до володінь П. Дорошенка, підпорядкованих з 1668 р. Османській імперії (український вілаєт Очаківського ейялету).

За Андрусівським перемир'ям 1667 р. Брацлавський полк об'єднався із Вінницьким і разом з ним відійшов до Речі Посполитої, поступово занепадавши та припинивши адміністративне існування у 1676 році. Відновлений полковником Андрієм Абазином у 1685 р. як військовий та адміністративний підрозділ правобережного козацтва. Остаточо ліквідований наприпочатку 1712 р. за Прутським миром (1711 р.). Козаків переселено на Лівобережжя та Слобожанщину.

Полковники: Якуша (1648). Нечай Данило (1648–1651). Дорошенко Григорій (1650, н.). Волошин Сила (1650, н.). Кривенко Григорій (1650, н.). Левко [Уманський] (1651). Грозенко [Грозденко] (1651). Іванчул (1651). Носач Тимофій (1652–1654). Лисиця Павло (1654, н.). Зеленський Михайло (1654, н.; 1654–1657). Сербин Іван Юрійович (1657–1658). Солонина Дмитро (1658–1659). Зеленський Михайло (1659–1661). Бут Іван (1663). Зеленський Михайло (1664). Сербин Іван Юрійович (1665). Дрозденко [Дрозд] Василь (1665). Дорошенко Петро Дорофійович (1665). Дворецький Василь Федорович (1665–1666). Думитрашко Райча [Родіон] (1666). Зеленський Михайло (1666). Коваленко Сидір (1667). Кишко [Манжос] Семен (1668). Гудима Степан (1668). Дорошенко Григорій Дорофійович (1668–1673). Лисиця Павло (1670–1674). Булобаш Федір (1675, н.). Коваленко Сидір (1675). Лисиця Іван Павлович (1685). Абаза [Абазин] Андрій (1690–1703). Шпак Федір (1704). Іваненко [Григораш] Григорій Іванович (1708–1712).

ВІННИЦЬКИЙ ПОЛК (1653–1675) [див. також *Кальницький*]. Утворився у 1653 році внаслідок реорганізації Кальницького полку – виділення з нього Павлоцького (1651 р.) та перенесення полкового центру із Кальника до Вінниці (нині Вінниця, обласний центр України). За присяжними списками 1654 р. до його складу входило уже не 19 со-

тень, як у Кальницький, а лише 9 сотень: 4 перейшли до Павлоцького, 6 ліквідовано після Білоцерківської угоди 1651 р. і приєднано до сусідніх. Отже, у 1654 р. Вінницький полк мав 62 населені пункти і складався з таких сотень: Вінницька, Дашівська, Жорнинська, Іллінцівська, Кальницька, Немирівська, Рахнянська, Терлицька. За Андрусівським перемир'ям 1667 р. до Вінницького полку приєднано залишки Брацлавського, і це утворення перейшло до Речі Посполитої, поступово занепадавши. 1672 р. територію полку окупували турки, і 1675 р. полк припинив існування. Невдалі спроби відродити адміністративну одиницю робили І. Мазепа у 1702 р. та І. Скоропадський у 1710 р. Остаточо Вінницький полк ліквідовано за Прутським миром у 1712 р.

Полковники: Богун Іван (1653–1657). Безштанько Андрій (1657–1658). Сірко Іван Дмитрович (1659–1660). Вертелєцький [Вертельницький] Іван (1659–1660). Варениця Василь (1659–1665). Лобойко Василь (1660–1664, 1666–1667, 1671). Хмара Тимофій (1664). Коваленко Степан (1667). Ребриковський Андрій (1674). Попович Михайло (1674). Максименко Федір (1674, н.). Гнат (1674). Гоголь Остап (1674). Ковалевський Гаврило (1675). Шпак Федір (1702–1708). Волошин Сава (1708).

ВОЛИНСЬКИЙ ПОЛК [див. *Зв'язельський*].

ГАДЯЦЬКИЙ ПОЛК (1648–1649; 1658–1660; 1672–1782). Розташований на кордоні зі Слобожанщиною, у безпосередній близькості до Росії, Гадяцький полк завжди відіграв важливу роль у військовому та адміністративному устрої Війська Запорозького. Про це свідчить те, що Гадяч, разом з околицями, став ранговою маєтністю українських гетьманів, складаючи у 1649–1658 роках Гадяцьку волость (старство). Тут знаходився генеральний скарб Війська Запорозького, тут 16 вересня 1658 року укладено відому Гадяцьку угоду Івана Виговського з королем Яном II Казимиром. Гадяцький полк, як військову та адміністративну одиницю, тричі створювали та поновлювали у 1648, 1658 та 1672 рр., змінювали адміністративний центр, у місті протягом 1663–1668 рр. перебувала гетьманська резиденція Івана Брюховецького.

Отже, Гадяцький полк (1648–1649; 1658–1660; 1672–1782) мав полковим центром м. Гадяч (тепер райцентр Полтавської області). Його створено

восени 1648 року, але за Зборівською угодою у жовтні 1649 року ліквідовано: сотні полку включено до складу Полтавського полку, а на території утворено *Гадяцьке староство* як рангову маєтність гетьмана. У 1658–1660 рр. полк, відновлений як військовий підрозділ, підпорядкований миргородському полковнику. У 1660 році Гадяцьке староство було ліквідоване, а його територію розділили між Миргородським (була у складі 1660–1672 рр.) та Зіньківським (з 1662 до 1672 рр.) полками. Тобто 1662 року адміністративно-територіальна одиниця на Гадяччині відновилася, але з центром у містечку Зіньків (тепер теж райцентр Полтавської області) і під назвою Зіньківський полк. У 1672 році, перенісши полкове правління до Гадяча, полку знову повернули історичну назву, з якою він існував аж до ліквідації у 1782 році.

25 травня 1672 року на генеральній раді у Козачій Діброві, при укладенні Конотопських статей, полк уже іменується Гадяцьким. Його представляла така старшина: полковник Семен Остренко; писар Степан Мокрієвич; обозний Михайло Андрійович; осавул Андрій Ісаєнко; суддя Юхим Вечірко; хорунжий Андрій Мітла та дев'ять сотників, – гадяцький Федір Донець; груньський Михайло Михайлов; куземинський Кіндрат Клименко; борківський Андрій Ісаєнко; веприцький Богдан Савченко; котельський Ярема Глинсіренко; лютенський Іван Скаженожеженко [Скаженоженський]; рясівський Федько Савощенко; комишнянський Ігнат Супруненко.

За ревізією 1764 року в Гадяцькому полку було: 21 сотня, 11 міст і містечок, 982 села та хутора, мешкало – 21 986 виборних козаків, понад 18 тисяч підпомічників і близько 30 тисяч посполитих чоловіків.

Важливу роль Гадяцького полку у державному житті козацької лівобережної автономії засвідчує кадровий склад місцевих урядовців, ротація яких по службових сходах і державних підрозділах відбувалася з урахуванням проходження кар'єрного росту від сотника до генерального уряду. Серед відомих державних, військових, політичних та культурних діячів Гетьманщини, служба котрих пов'язана з Гадяцьким полком, можна назвати автора козацького літопису Григорія Граб'янку, Івана Черниша, братів Михайла та Гаврила Милорадовичів, Михайла Бороховича, Якова Корицького, Федора Криниць-

кого, Івана Родзянка, Івана Тарновського, Дмитра Трошинського та інших.

Найбільш відомими полковими старшинами стали обозні Михайло та Максим Бороховичі. Серед сотників можемо назвати цілі династії державних службовців. Це зіньківські: три Івани та Лук'ян Бутовичі, Мелентій, Данило і Федір Надьки; лютенські: Лук'ян і Данило Засядьки; веприцькі: Федір, Леонтій і Прокіп Масюки; рашівські: Петро, Степан і Павло Зеленські. Із сусіднього Миргородського полку займали поважні полковні посади судді, обозного та полковника представники родини Родзянків: Іван Степанович та Іван Васильович.

Кількість сотень Гадяцького полку була більш-менш сталою і коливалася від 10 до 18, головним чином за рахунок подвійних або й потрійних підрозділів в одній сотні.

Документи 1648–1649 рр. фіксують такі *сотні* у складі Гадяцького полку: 1. Борківська; 2. Веприцька; 3. Гадяцька; 4. Груньська; 5. Зіньківська; 6. Ковалівська; 7. Комишнянська; 8. Котельвянська; 9. Куземинська; 10. Лютенська; 11. Опішнянська; 12. Рашівська. Всі ці сотні у жовтні 1649 р. увійшли до Полтавського полку. 1672 р., при реорганізації Зіньківського полку в Гадяцький, останній втратив на користь Полтавського полку Зіньківську, Опішнянську і Ковалівську сотні. Причому останню розформувала полтавська старшина. У 1687 р. ці три сотні (з відновленням Ковалівської) І. Мазепа знову повернув під юрисдикцію гадяцьких полковників.

Сотенними містами у 1687–1782 рр. були: Борки [1724 р. скасована], Веприк, Гадяч, Комишна, Котельва [1724 р. передана до Слобожанщини], Куземин, Лютенька, Опішня, Рашівка. За цей час у Гадячі, Зінькові, Опішні бувало по дві-три сотні, у Борках, Ковалівці й Комишні – по дві. Після втрати у 1724 р. Борківської та Котельвинської сотень завдяки дублікатам Гадяцький полк зберігав свої 12 підрозділів. Окрім того, після судової реформи К. Розумовського полк від 1763 р. поділили на два судові повіти – Гадяцький і Зіньківський, а 1766 р. – на два комісарства: теж Гадяцьке і Зіньківське. Короткий час, від 1767 р. до 1775 р., Гадяцькому полку належала також Хомуцька сотня, передана з Миргородського полку, а потім до нього ж і повернута. На час ліквідації полково-сотенної адміністрації Лівобережної

України Гадяцький полк мав 18 сотень: у Гадячі, Опішні та Зінькові їх було по три підрозділи, а в Комишній та Ковалівці – по два.

Таким чином, за час існування Гадяцького полку його адміністративну територію в різний час складали такі сотні: Борківська (1648–1649; 1672–1724 рр.). Веприцька (1648–1649; 1658–1660; 1672–1782 рр.). Гадяцькі сотні (1648–1649; 1658–1660; 1672–1782 рр.). Груньська (1672–1782 рр.). Зіньківські сотні (1648–1649; 1658–1660; 1687–1782 рр.). Ковалівська (1648–1649; 1687–1782 рр.). Комишнянська (1648–1649; 1672–1782 рр.). Котельвянська (1672–1724 рр.). Куземинська (1648–1649; 1672–1782 рр.). Лютенська (1648–1649; 1672–1782 рр.). Опішнянські сотні (1648–1649; 1687–1782 рр.). Рашівська (1648–1649; 1672–1782 рр.). Хомуцька (1767–1775 рр.).

У січні 1782 р. переважна більшість населених пунктів Гадяцького полку відійшла до щойно відкритого Чернігівського намісництва. Лише території Ковалівської 1-ї та 2-ї, Комишнянської 1-ї та 2-ї і Лютенської сотень увійшли до Миргородського повіту Київського намісництва.

Посадова структура полкового уряду була ідентична іншим адміністративним одиницям Лівобережжя, а персональний склад полкової старшини наступний:

Полковники: Хмеленко Ярема (1648). Бурляй Кіндрат (1648–1649). Апостол [Щаренко] Павло Єфремович (1659–1660). Білаш Гаврило (1660). Криницький Федір Михайлович (1672–1678). Донець Федір (1672, н.). Самойлович [Галицький] Михайло Васильович (1678–1687). Борохович [Борухович] Михайло Андрійович (1687–1704). Вечірко Юхим (1690, н.). Корицький Роман (1702, н.). Трошинський Степан (1704–1708). Велецький Василь Йосипович (1705, н.). Черниш Іван (1709–1715). Моцарський Аврам (1711, н.). Милорадович Михайло Ілліч (1715–1727). Велецький Василь Васильович (1723–1724, н.). Граб'янка Григорій Іванович (1723; 1728, н.). Штишевський Мартин (1724 н.). Милорадович Гаврило Ілліч (1727–1729). Граб'янка Григорій Іванович (1729–1738). Велецький Василь (1731, н.). Галецький Петро Семенович (1738–1754). Родзянко Іван Васильович (1749–1757). Розумовський Василь Іванович (1755–1762). Крижановський Антін Степанович (1762–1772). Горленко Андрій (1765, н.). Тарновський Іван

Данилович (1772–1777). Мартос Андрій Якович (1775, н.). Милорадович Семен Іванович (1777–1779). Пламенець Радіон Степанович (1779–1782).

Обозні: Вечірко Юхим (1674–1676). Борохович Михайло Андрійович (1682–1683). Вечірко Юхим (1686). Корицький Яків (1687). Борохович Максим Михайлович (1695). Трошинський Степан (1697). Моцарський Аврам (1711). Негребецький Степан (1713). Борохович Максим Михайлович (1720). Граб'янка Григорій Іванович (1726–1729). Борзаківський Пилип Васильович (1729–1738). Биковський Василь (1744–1755). Родзянко Іван (1758). Руновський (1766). Ситенський Осип (1767–1773). Лесевич Данило (1768–1770). Манько Іван Якович (1774–1779). Станіславський Герасим (1779–1782).

Судді: Денисенко Северин (1660, н.). Вечірко Юхим (1672). Гречаний Степан Прокопович (1675–1682). Федорович Павло (1683). Вечірко Юхим (1690–1693). Велецький Василь (1697–1712). Василь Кирилович (1713–1715). Лесевицький Леонтій (1713). Граб'янка Григорій Іванович (1717–1723). Штишевський Мартин Данилович (1724–1738). Биковський Василь (1736–1742). Родзянко Іван Степанович (1738–1760). Война Федір Петрович (1759–1762). Лесевич Данило (1769–1770). Сливницький Степан Іванович (1774–1780). Пирятинський Василь (1781).

Писарі: Мокрієвич Степан (1672). Раєвський Сидір (1673). Залеський Степан (1674). Гречаний Степан (1675). Трушенко Федір (1676). Гречаний Степан (1677). Воронченко Яків Ілліч (1706). Ситенський Олександр (1713–1725). Ситенський Іван Федорович (1729–1737). Ситенський Яків Олександрович (1739–1773). Колодяжний Яків (1759–1762). Ковалевський Василь (1764–1767). Троцький Дмитро Прокопович (1769). Сливницький Степан Іванович (1770). Савицький Микола Кузьмич (1773–1781).

Осаули: Ісаєнко Андрій (1672). Тихон (1674). Тищенко Юсько (1676). Мітла Андрій (1676). Ісаєнко Андрій (1678). Кияшко Михайло (1682–1687). Ісаєнко Андрій (1687). Федоренко Прокіп (1687). Клименко Мусій (1690–1693). Воронченко Ілля (1689). Катрич Андрій (1690). Моренко Прокіп (1694). Вечірко Федір Юхимович (1696). Кирилович Василь (1703–1711). Криса Герасим (1708–1712). Граб'янка Григорій (1713–1717). Штишевський Мар-

тин (1712–1724). Гречаний Яків Степанович (1725–1729). Милорадович Степан (1725, н.). Бутович Іван Артемович (1727–1732). Клименко Мусій (1729–1730). Ситенський Осип Олександрович (1744–1763). Бугаєвський Олексій (1744–1761). Родзянко Іван Степанович (1755). Ковалевський Василь (1763). Ставицький Федір (1767–1772). Навроцький Мусій (1764–1782). Вітвицький Василь (1774). Янов Степан (1776–1780).

Хорунжі: Заєць Андрій (1676). Кирило Мартинович (1682). Воронченко Ілля (1687). Матвієнко Гаврило (1690). Вечірко Федір Юхимович (1696). Граб'янка Григорій Іванович (1710). Милорадович Ілля (1716–1724). Цюпка Григорій Миколайович (1717–1721). Семенович Іван (1722). Цуцман Федір (1723). Борзевич [Борзовський] Опанас (1724). Величковський Іван (1729–1730). Донченко Іван (1737). Кушевський Дмитро (1739). Ковалевський Василь (1741–1762). Клецунов Петро Іванович (1748). Зеленський Іван (1756–1761). Кондискалов Андрій Антонович (1761–1770). Кушевський Дмитро (1763). Янов Степан (1770–1772). Велецький Максим Іванович (1771–1781). Бутович Іван Михайлович (1772–1782).

ГЛУХІВСЬКИЙ ПОЛК (1663–1665). Як окрема військова та адміністративна одиниця існував нетривалий час на території, розташованій між Сеймом і Десною. Утворений 1663 року І. Брюховецьким як підрозділ для особистих потреб гетьмана із «засеймських» сотень Ніжинського полку. Полковим центром стало місто Глухів, що згодом, у 1708–1750 рр. та 1764–1782 рр. було також столицею Гетьманщини (тепер районний центр Сумської області). Полковниками були: Гуляницький Кирило (1663–1664) та Черкашениця Василь (1664–1665). У 1665 р. полк ліквідовано і приєднано знову до Ніжинського полку як його «засеймська» територія. До складу Глухівського полку входили: Воронізька, Глухівська, Коропська, Кролевецька, Новомлинська та Ямпільська сотні.

ЖИВОТІВСЬКИЙ ПОЛК (1648–1649). Виник весною 1648 р. Мав сотенні центри в Животові, Тетіїві, Погребищі, Борщагівці, Кошеві. Полковий центр містився у містечку Животів (тепер село Животівка Іллінцівського району Вінницької області). Ліквідований за Зборівською угодою 1649 року. Сотні включено до

складу Кальницького полку, а у 1651 році передано до відновленого Павлоцького полку. У 1649 році у Животові був 131 козак, Тетіїві – 79, Погребищі – 174, Борщагівці – 147.

ЗВ'ЯГЕЛЬСЬКИЙ ПОЛК (1648–1649; 1656–1659). Займав територію східних волостей Волинського воєводства, звідси друга назва полку – Волинський. Полковий центр знаходився у місті Звягель (сьогодні – Новоград-Волинський, районне місто Житомирської області). Існував у 1648–1649 та у 1656–1659 рр. Але ні вперше, ні вдруге не зміг стати повноцінною адміністративною одиницею, залишаючись по суті лише військовим підрозділом із сотенними заставами у містах, які захищали Військо Запорозьке від вторгнень шляхти з боку Волині. Сотенними містечками ймовірно були Степанець, Гоща, Межиріч, Корець, Остріг, Полонне, Заславль [Зяслав], Старий Костянтинів. Відомі *полковники* Тиша Михайло (1648–1649) та Яськевич Герасим (1649). Більш детальних даних про сотенний поділ, полкову та сотенну адміністрацію у джерелах поки що не виявлено.

ЗІНЬКІВСЬКИЙ ПОЛК (1662–1672) [див. також *Гадяцький*]. Утворений у 1662 році наказним гетьманом Якимом Сомком для посилення лівобережного гетьманату, при збереженні території Гадяцького староства. Полковим центром стало містечко Зіньків (нині районний центр Полтавської області). Ліквідований у 1672 році гетьманом Дем'яном Ігнатовичем у зв'язку з відновленням Гадяцького полку і скасуванням Гадяцького староства. Сотенними містами Зіньківського полку у 1662–1672 рр., були: Борки [Бурки, Бурків] на Груні Ташанській, Веприк, Гадяч, Грунь, Зіньків, Ковалівка, Комишна, Котельва, Куземин, Лютенька, Опішня, Рашівка.

Полковники: Шиман [Шиманський] Василь (1662–1663). Надточенко Степан (1664, н.). Григорій Васильович (1665). Безпалій Микита (1666). Остренко Семен (1666–1668). Дуб'яга Іван (1668). Тищенко Яків (1670–1672). Остренко Семен (1672).

Обозний: Борохович Михайло Андрійович (1672).

Суддя: Приступка [Приступ] Михайло (1672).

Писарі: Ситенський Іван (1666). Тихонович Федір (1672).

Осавули: Безпалый Микита (1666). Донець Іван (1667–1669). Мартинівич Кирило (1670–1672).

Хорунжий: Мітла Андрій (1672).

ІРКЛІВСЬКИЙ ПОЛК (1648–1649; 1658–1663). Полк належить до старожитних козацьких підрозділів, відомих ще у першій половині XVII століття. Він утворився весною 1648 року з Ірклівської сотні реєстрового Переяславського козацького полку Речі Посполитої. За ревізії 1638 року Ірклівську сотню очолювали сотники Мисько Панкевич [Папівич] та городовий отаман Гаврило Кулага. Полковий центр розміщувався у сотенному місті Іркліїві (тепер однойменне село Чорнобайського району Черкаської області). За Зборівською угодою 1649 року полк ліквідовано, а його територію розподілено між Чигиринським, Черкаським та Кропивнянським полками. 1658 року, після ліквідації Кропивнянського полку, Ірклівський відновлено, але 1663 року знову скасовано, а сотні полку приєднали до найближчих полків – Переяславського, Прилуцького та Лубенського. *Полковники:* Михайло Телюченко (1648–1649). Матвій Панкевич [Папкевич, Папівич] (1658–1663).

Сотенними центрами у 1648–1649 були: Бурімка [Боромка], Васютинці, Вереміївка, Іркліїв [Оркліїв, Аркліїв], Малі Канівці [Малий Канівець]. Після відновлення Ірклівського полку у 1658 році його сотнями стали: Денізька [Демківська, Деньгівська], Журавська, три Ірклівські сотні, Кропивнянська, Курнівська [Журиньківська] та Оржицька.

ІЧНЯНСЬКИЙ [ІЧЕНСЬКИЙ] ПОЛК (1648–1649). Почав формуватися весною 1648 року з центром у містечку Ічня (тепер – райцентр Чернігівської області). За Зборівською угодою 1649 р. полк ліквідовано, а його територію і особовий склад включено до Прилуцького полку. *Полковниками* були Головацький Петро (1648–1649) та Головацький Степан (1649). Точних даних про сотенний склад Ічнянського полку бракує, але, ймовірно, це були «іменні» сотні козацьких отаманів навколишніх повітів Ічні сіл.

КАЛЬНИЦЬКИЙ ПОЛК (1648–1653). Полк утворився влітку 1648 року з полковим центром у місті Кальник (тепер село Кальник Іллінцівського району Вінницької області). Восени 1649 р. до нього приєднано територію і склад Животівського

та Подільського полків. Всього за «Реєстром» 16 жовтня 1649 р. Кальницький полк нараховував 2050 осіб особового складу (козаків і старшини) та дев'ятнадцять сотень. Полк перебував з Річчю Посполитою, Білоцерківським, Павлоцьким (у 1648–1649 рр. та у 1651–1653 рр.), Уманським і Брацлавським полками. Нині це територія північно-східних районів Вінницької, південно-західних Київської та західних Черкаської областей України.

До 1648 р. територія, на якій сформувався полк, входила до Вінницького повіту Брацлавського воєводства та частково Подільського воєводства Речі Посполитої. Сотенні центри розташовувалися між Кучманським та Чорним шляхами і слугували для перетину татарських вторгнень на Волинь й у Галичину, а також захищали Наддніпрянщину від польсько-шляхетських руйнацій. Сотенними містечками були: Кальник, Животів, Борщагівка, Тетієв, Липовець, Погребище, Балабанівка, Іллінці, Куна (Кунка), Рахни, Дашів, Терлиця, Жорнище, Ометинці, Бабин, Прилука, Винниця, Немирів, Воронівка [Вороновиця].

За «Реєстром» 1649 р. мав 19 сотень: 1. Животівська сотня (131 козак) – сотник Логвин; 2. Борщагівська (147) – Криско; 3. Тетіївська (79) – Фенченко Фесько; 4. Погребиська (174) – Федір Григорович; 5. Липовецька (100) – Ониско; 6. Балабанівська (51) – Олексій; 7. Іллінцівська (49) – Туровець Іван; 8. Кунявська (77) – Радуленко Ілля; 9. Рахнівська (34) – Курбала Павло; 10. Дашівська (40) – Сурмач Гришко; 11. Терлицька (100) – Варениця Василь; 12. Жорницька (71) – Мартин; 13. Ометинська (30) – Греско Сергій; 14. Бабинська (100) – Гнат; 15. Прилуцька (100) – Антоненко Василь; 16. Винницька (296) – Урулович Ярема; 17. Немирівська (214) – Горелуха Лаврін; 18. Вороновицька (59) – Семен; 19. Кальницька полкова (198) – Бут Семен.

У 1651 році із Животівського округу Кальницького полку та Павлоцького округу Білоцерківського полку утворено окремий Павлоцький полк. До нього із Кальницького відійшли Тетіївська, Погребиська, Животівська та Борщагівська сотні. 1653 року полковий центр було переведено із Кальника до Винниці (нині Вінниця, обласний центр України) і полк реорганізовано у Вінницький.

Полковники: Гоголь Євстафій [Вінницький Остап] (1648–1649). Нечай

Іван (1648, н.). Федоренко Іван [Янковський-Куницький] (1649–1650). Богун Іван (1650–1653).

Полковий суддя – Немира Филон (1649).

КАНІВСЬКИЙ ПОЛК (1648–1678; 1702–1712). Один з найстаріших, ще реєстрових козацьких полків Речі Посполитої, який мав охороняти переправи через Дніпро в районі Стайок, Трахтемирова, Іржищева та Канева. Полковий центр – місто Канів над Дніпром. Нині це районне місто Черкаської області. За відомими реєстрами полків 30-х рр. XVII ст. ми знаємо про таких канівських полковників, як Кулага Іван (1630), Данило (1632–1634), Лагода Андрій (1637), Боярин Іван Іванович (1638), Сікиринський Амвросій (1638), Голуб Юрій (1644–1646).

Від початку 1648 р. полк став складовою армії Б. Хмельницького, а після Зборівської угоди 8 серпня 1649 року і адміністративною одиницею Війська Запорозького. Межі полку були дотичні до кордонів Київського, Білоцерківського, Корсунського, Черкаського, Кропивнянського та Переяславського полків на лівому і правому березі Дніпра. А до 1648 р. – це була територія Київського воєводства, Переяславського, Черкаського та Канівського староств.

За Зборівським реєстром Канівський полк мав 3167 козаків особового складу та 16 сотень – одну полкову, дев'ять іменних та по сотні у Межириччі, Трахтемирові, Ржищеві, Стайках, Михайлівці, Масловою Ставі [Маслівці]. А саме: 1. Стародуба – Стародуб Іван; 2. Волинця – Волинець Павло; 3. Кулаги – Кулага Яким; 4. Богданенка – Богданенко Фесько; 5. Гуняка – Гуняк Федір; 6. Рошенка – Рощенко Петро; 7. Климова – Малашенко Клим; 8. Юхимова – Рощенко Юхим; 9. Андрійова – Андрій; 10. Межирицька (147 козаків) – Супрун Михайлович; 11. Трахтемирівська (167 козаків) – Цепковський; 12. Ржищівська (222 козаки) – Чугун; 13. Стаєцька (170 козаків) – Шеремет Тарас; 14. Михайлівська (98 козаків) – Данило Юхимович; 15. Маслівська (100 козаків) – Євлашенко Семен; 16. Канівська полкова – Іван Голота [див. *Канівські сотні*].

Полковим писарем у реєстрі значиться Герасим Савич, а полковим осавулом – Богдан Шабельниченко. В цілому Канівський полк за кількістю особового складу і стратегічним значенням займав третє місце у Війську Запорозькому після Корсунсько-

го та Чигиринського полків. В одному лише Каневі концентрувалося десять сотень і 2263 козаки.

Від Білоцерківського миру 18 (28) вересня 1651 р. і до Переяславської ради 8 січня 1654 р. адміністративний склад полку зазнав змін. Були ліквідовані Маслівська та Трахтемирівська сотні, скоротилася кількість Канівських сотень до п'яти, а також з'явилися дві нові сотні – Бубнівська (на Лівобережжі) та Конончанська (створена, ймовірно, з однієї Канівської та з Маслодавської сотень). Всього ж у 1654 році Канівський полк нараховував 11 сотень, з яких 9 тих, що виникли 1649 року, та 3152 реєстрових козаки.

У період Руїни полк зазнав нових значних змін, часто переходячи із рук одного гетьмана до іншого. Підчас було по два, а то й по три полковники, мінявся сотенний склад. За Андрусівським перемир'ям 1667 р. полк мав відійти до Речі Посполитої. Від 1668 р. він входив до віласта П. Дорошенка і з його здачею у 1676 році фактично припинив існування, за винятком вузької придніпровської смуги із сотнями у Ржищеві, Трахтемирові та Каневі, які очолював полковник Давид Пушкаренко. Після Чигиринських походів 1677 і 1678 рр. за умовами Бахчисарайського миру 1681 р. полк було остаточно ліквідовано. Козаки перейшли на Лівобережжя і розселилися у Переяславському полку.

Відроджений у кінці 80-х рр. XVII ст. як військовий підрозділ правобережного козацтва С. Палієм. Центр полку розмістився у місті Богуславі (нині райцентр Київської області), тому його в цей період іменують Богуславським, а 1702 р. створюють окремий Канівський полк. Проте спроба приєднати Правобережжю Україну до Гетьманщини тоді не вдалася і Канівсько-Богуславський полк був остаточно ліквідований 1712 року за Прутським миром.

Канівськими полковниками були: Галайда [Голота] Іван (1648). Голуб Євстафій (1648). Савич Семен Леонтійович (1648–1649). Гулак (1649, н.). Шангирей Іван (1650, н.). Заблоцький Прокіп (1650, н.). Савич Семен (1651). Решетило Василь (1652, н.). Стародуб Іван [Федір] (1653–1654). Бутенко Андрій (1654–1657). Стародуб Іван (1657–1658). Савич [Семенець] Семен Леонівич (1658–1659). Лизогуб [Кобиз] Іван Кіндратович (1659–1660). Трушенко Степан (1660–1661). Лизогуб Іван Кіндратович (1662). Дмитренко Іван (1662–

1664). Лизогуб [Кобиз] Яків Кіндратович (1665). Дорошенко Петро Дорофійович (1665). Бутрим Петро (1665–1666). Лизогуб Яків Кіндратович (1666–1673). Павлович Матвій (1673–1674). Гурський Іван (1674–1676). Пушкаренко Давид Трохимівич (1674–1678). Палій Семен Іванович (1702–1704).

КИЇВСЬКИЙ ПОЛК (1648–1782). Київський полк у складі Війська Запорозького сформувався влітку-восени 1648 р. на території Овруцького та Житомирського повітів Київського воєводства. На початок 1649 року лише одна сотня в Броварах знаходилася на Лівобережжі, решта 16 на віддалі 50–80 км. від Києва на правому березі Дніпра. Полковим центром у 1648–1708 рр. був Київ (тепер столиця України та обласний центр), а від 1708 р. і до 1782 р. містечко Козелець, тепер – районний центр Чернігівської області.

За Зборівським реєстром 16 жовтня 1649 р. Київський полк нараховував 2010 осіб особового складу, 17 сотень, з яких три Київські були іменні – Самійла Білецького, Тимофія Нагорного та Опанаса Предримирського [сотника Печерського]. Решта 14 – за назвами сотенних центрів: Київська полкова (сотник – Григорій Піщенко); Васильківська (127 козаків, сотник Микита Бут); Овруцька (119 козаків, Юхим Наталевич); Переварська (95 козаків, Юхим); Гостомельська (77 козаків, Єрмолай Басаренко); Ворзельська (105 козаків, Іван Крузь); Броварська (53 козаки, Федір Медвідь); Макарівська (111 козаків, Григорій Петрицький); Білгородська (94 козаки, Каленик); Ясногородська (87 козаків, Трохим Ященко); Ходосівська (91 козак, Іван Барманський); Обухівська (152 козаки, Яків Красовський); Трипільська (171 козак, Андрій Ворона); Мотовилівська (212 козаків, Степан Половий). Київські сотні (полкова, Білецького, Нагорного та Предримирського) нараховували в сумі 516 козаків.

За присяжними списками 1654 року видно, що на той час у Київському полку виникло ще 14 сотень – сім на лівому та сім на правому боці Дніпра: Бобровицька, Бородянська, Вишгородська, Горностайпільська, Димерська, Заворицька, Карпільська, Козелецька, Лісниківська, Новокозарська, Остерська, Рожівська, Семиполківська та Чорнобильська.

Після Андрусівської угоди Москви з Варшавою у 1667 році Київський

полк розділено цими суб'єктами на лівобережний (російський) і правобережний (польський). Останній фактично був скасований урядом Речі Посполитої того ж таки 1667 року. Проте козацькі підрозділи правобережжя полку продовжували діяти, визнавши владу гетьмана П. Дорошенка, якому до 1672 року вдавалося контролювати цю територію. Але від 1672 р., після угоди Польщі і Туреччини в Бучачі, сюди введено польські гарнізони і правобережний Київський полк припинив існування.

Київ з прилеглою правобережною територією залишився за Росією і склав Київську сотню лівобережного Київського полку. На Лівобережжі до існуючих Бобровицької, Броварської, Козелецької, Морівської і Остерської сотень, поступово було включено Гоголівську (у 1667 р.), Кобизьку, Мринську та Носівську (у 1687 р.), а також Бориспільську та Олишівську (у 1752р.) сотні. Відтак на час ліквідації полково-сотенного устрою Лівобережної України Київський полк з Києвом та околицею нараховував 12 сотень. Є дані, що вже від 1669 р. (обрання Д. Многогрішного) полковий центр переносився до Козельця.

25 травня 1672 р. на раді в Козачій Діброві від Київського полку були і Конотопські статті підписали: полковник Костянтин Солонина; обозний Афанасій Савенко; писар Петро Іванович Домонтович; хорунжий Семен Жила та Яків Александрович; суддя Юрій Незамай; осавул Семен Карпович та 6 сотників – київський Федір Андрійович; остерський Іван Дворецький; гоголівський Іван Яковенко; козелецький Гаврило Жиленко; бобровицький Гнат Каленицький; моровицький Іван Шумейко.

Всього ж за час існування Київського полку, від 1648 року по 1782 рік, до його складу входило 37 сотень. *Правобережні:* Білгородська (1649), Бородянська (1654), Васильківська (1649), Вишгородська (1654), Ворзельська (1649), Горностайпільська (1654), Гостомельська (1649), Димерська (1654), Житомирська (1659), Карпільська (1654), Київські чотири (1649–1782), Лісниківська (1654), Макарівська (1649), Мотовилівська (1649), Обухівська (1649), Овруцька (1649), Приорська (1649), Стайківська (1764), Трипільська (1649), Ходосівська (1649), Чорнобильська (1654), Ясногородська (1649), – 22 сотні. *Лівобережні:* Бобровицька, Бориспільська, Броварська, Гоголівська, Заворицька, Кобижчанська, Ко-

ЯТЧЕНКО [Дементьев] Тарас Власович. – Значковий товариш Стародубського полку (1764) в абшті.

ЯХИМОВИЧ Гнат Олександрович. – Військовий товариш Чернігівського полку (1680). Шляхтич. Рудник.

ЯХИМОВИЧ Іван. – Ротмістр надвірної хоругви. Військовий товариш Київського полку.

ЯХИМОВИЧ Олександр Григорович. – Шляхтич. Син чернігівського віта Григорія Івановича Яхимовича, який займався рудним промислом, купивши у 1666 році велику рудню у Максима Лейби. У ВЗ займав уряд чернігівського полкового обозного (1671–1685). Мав брата Івана, також чернігівського рудника.

ЯХНЕВИЧ Антон Яремович. – Шляхтич. Герб «Яніна». Олишівський сотник (1690). Бунчуковий товариш у Київському полку.

ЯХНЕВИЧ Ярема. – Олишівський сотник (1685). Ніжинський полковий обозний (1686).

ЯХНЕНКО Юрій. – Ладизинський сотник (1649).

ЯХОНОВ Григорій. – Отаман стародубської полкової артилерії (1729).

ЯХНОВИЧ Василь. – Військовий товариш у складі посольства Зарудного-Тетері до Москви (1654).

ЯЦЕНКО Василь. – Киселівський сотник (1690).

ЯЦЕНКО Василь. – Значковий товариш Золотоніської сотні (1767–1780). Одружений з донькою козака Андрія Крамара.

ЯЦЕНКО Гаврило. – Військовий товариш.

ЯЦЕНКО [Тютюнник] Іван Васильович. – Значковий товариш Чернігівського полку (1723–1739). Дружина: Рашевська Євдокія Григорівна (1743 вдова), донька Ірини Дем'янівни Посудевської.

ЯЦЕНКО Максим Гаврилович. – Військовий товариш, колезький канцелярист (1781–1782).

ЯЦЕНКО Сава. – Кропивнянський сотенний осавул (1759–1764).

ЯЦЕНКО Трохим. – Ясногородський сотник (1649).

ЯЦЕНКО Федір Григорович. – Військовий товариш, колезький канцелярист (1781–1782).

ЯЦЕНКО Яків. – 1750 р. н. Військовий канцелярист (1765–1773) та військовий товариш (1773–1782) Лубенського полку.

ЯЦИНИЧ [Яцина] Михайло Іванович. – Військовий товариш Чернігівського полку (1671), посол гетьмана Д. Ігнатовича до Москви. Значний військовий товариш (1687). Помер 1690 р. Одружений був з Ганною Костянтинівною Мазапетою (її перший чоловік, донькою капітана чернігівського гарнізону і онукою Бориса Грязного. Їхня донька Марія у першому шлюбі була дружиною чернігівського полкового хорунжого Прокопа Семеновича Якубовича, а в другому – чернігівського полкового судді Івана Хомича Тризни.

ЯЦКЕВИЧ [Яцковський, Яцькович] Герасим Якович. – Сподвижник Б. Хмельницького. До 1648 року служив у реєстровому козацькому війську Речі Посполитої. Впродовж 1648–1649 років – лубенський полковник. Весною 1649 р. очолював як полковник сотні Чернігівського та Лубенського полків, які діяли на Волині. Зв'язельський (Волинський) полковник (1649 р., до жовтня). Наказний полковник Переяславського полку (1651). Брав участь у Берестецькій битві (1651). Гетьманський посол до Варшави (1652) та Москви (1653). Посол до кримського хана від гетьмана Павла Тетері у червні 1663 року.

ЯЦЬКО Яків. – Келебердянський сотник (1672). Підписав Конотопські статті.

ЯЦЬКОВИЧ Григорій. – Миргородський полковий осавул (1672).

ЯЦЬКОВИЧ Данило Карпович. – Син сотника К. Т. Яцьковича. Військовий товариш. Наближений до гетьмана І. Мазепи: у 1694 р. возив його листи до Москви.

ЯЦЬКОВИЧ [Ященко, Яськович, Яськевич] Карпо Тимофійович. – Син козака Басанської сотні (1649) Тимофія [Тишка] Ященка. Сотник Басанської сотні у 1679–1690; 1700–1702 рр. Під час перевороту 1687 р. заарештував прибічників І. Самойловича у Переяславському полку: Леонтія Полуботка та Федора Сулиму. У 1689 р. їздив до Москви разом з гетьманом І. Мазепою. У 1700 році знову їздив послом до Москви. Мав брата Григорія, місцевого басанського священика, та сина Данила, який у 1694 р. також возив дипломатичну пошту І. Мазепи до Москви.

ЯЧНИЙ Василь. – 1733 р. н. Значковий товариш Миргородського полку (1776–1781). Військовий товариш (1781). Брат Івана.

ЯЧНИЙ Іван. – Народився 1749 р. Служив у Миргородському полку з 1766 р. полковим підканцеляристом та канцеляристом. Сотенний писар Першої Миргородської сотні (29 січня 1772 – 1776). Значковий товариш (1776–1783).

ЯШАРИЦЬКИЙ Никифор. – Басанський городовий отаман (1734; 1738; 1741–1752). Басанський сотник (1752–1754).

ЯШЕВСЬКИЙ Іван. – Власівський наказний сотник (1723).

ЯЦЕНКО Григорій. – Новосанжарський городовий отаман (1721).

ЯЦЕНКО Іван. – Значковий товариш Лубенського полку (1741).

ЯЦЕНКО Ілля Якович. – Курінний отаман у компанійському полку Іллі Новицького (1686).

ЯЦЕНКО Павло. – Маяцький городовий отаман (червень 1681).

Полковий устрій Гетьманщини 3

Сотенний поділ Гетьманщини 35

Персональний склад козацької старшини 101